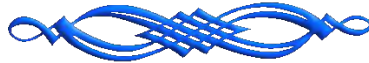

черпали знання, новітні ідеї, збагачували творчий та науковий досвід. Проте достатньо помітним був і зворотній процес. На усіх етапах формування та розвитку професійної музичної освіти представники української наукової та творчої інтелігенції брали активну участь у розбудові культури та освіти європейських країн. За кордоном вони формували власне національне культурне середовище, щоб не втратити зв'язок з батьківщиною, для збереження власної національної ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кашкадамова Н. Фортеп'янное мистецтво у Львові: Статті. Рецензії. Матеріали. Тернопіль, 2001. 400 с. з іл.
2. Кримський С. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003. 240с.
3. Кримський С. Ранкові роздуми. К.: Майстерня Білецьких, 2009. 120 с.
4. Мазепа Л. Сторінки музичного минулого Львова (з неопублікованого). Львів: СПОЛОМ, 2001. 280 с.
5. Павлишин С. Львівські музиканти а «празька школа». *Союз Українських Професійних Музик у Львові: матеріали і документи / ред.-упор. В.Сивохіп, Р. Стельмашук. Львів, 1997. С. 15 – 18.*
6. Проців Л. Історія музичної педагогіки в Україні: навч. посіб. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2013. 230 с.
7. Проців Л. Й. Історія української музичної педагогіки: віденські зустрічі. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі. 2019. № 4. С. 59 – 65.*

Юля ВАЛЬКОВА,
*студентка IV курсу спеціальності 025 Музичне мистецтво
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
Хмельницький, Україна, juliaaaaavalkova@gmail.com
Науковий керівник – Лілія КАЧУРИНЕЦЬ
старший викладач кафедри
вокалу та диригентсько-хорових дисциплін*

Yulia VALKOVA,
*4rd year student of speciality 025 Musical Art
Khmelnyskyi Humanitarian-Pedagogical Academy,
Khmelnyskyi, Ukraine, juliaaaaavalkova@gmail.com
Scientific supervisor – Liliia KACHURYNETS
senior lecturer of the department
of vocal and conducting-choral disciplines*

**ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
ДИРИГЕНТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

**HISTORICAL BACKGROUND OF ESTABLISHMENT AND
DEVELOPMENT OF CONDUCTING EDUCATION IN UKRAINE**

Постановка проблеми. Потреба збереження та розвитку національної музичної ідентичності України є складною синтезованою системою музичних

традицій та творинь, зокрема народної, класичної та сучасної музики. Диригентська освіта є ключовим фактором передачі, розвитку та відтворення цієї унікальної музичної спадщини, а також формування нового покоління диригентів, здатних інтерпретувати та втілювати цей спадок у виконавському мистецтві. Дослідження історії диригентської освіти в Україні дозволяє висвітлити еволюцію освітніх програм і методів навчання, спрямованих на підготовку диригентів у минулому. Розуміння цього історичного контексту допомагає сучасним освітнім установам і фахівцям удосконалити підходи до навчання диригентів, враховуючи традиції та інновації у сфері музики. Таким чином, це дослідження має важливе значення для збагачення знань про диригентське мистецтво України, удосконалення процесів музичної освіти, підтримки музичної культури та адаптації диригентської освіти до вимог сучасного світу.

Аналіз останніх наукових публікацій. Дослідження історії становлення та розвитку диригентської освіти в Україні цікавило багатьох сучасних науковців. Серед вагомих наукових здобутків слід назвати дисертаційне дослідження А. Мартинюка «Диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ століття» [2], монографію В. Рожка «Історія українського диригентського виконавства: творчість Стефана Турчака» [3], працю Я. Колеси «Становлення диригентського виконавства в Наддніпрянській Україні (друга половина ХІХ – 20-ті роки ХХ ст.) як передумова виникнення національної диригентської школи» [1, с. 13–27]. Як бачимо, науковий інтерес дослідників до розвитку диригентського мистецтва стосується різних етапів української історії, що дає можливість сформулювати уявлення про розвиток диригентської освіти в країні. Однак питання історичних передумов її становлення досі залишаються предметом наукової діяльності, яка потребує подальшого вивчення.

Мета дослідження – проаналізувати історичні передумови становлення та розвитку диригентської освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу. Історичні передумови становлення та розвитку диригентської освіти в Україні мають глибоке коріння і пов'язані з багатовіковою музичною та культурною спадщиною країни. Початок цього процесу можна відслідкувати від середньовіччя, коли в Києво-Печерській лаврі та інших монастирях України формувалися хорові колективи, які виконували церковну музику. У праці Я. Сверлюка знаходимо підтвердження: «У Х столітті існували Київська, Новгородська та Чернігівська церковно-співацькі школи, де здійснювалась підготовка керівників церковних хорових колективів доместиками Києво-Печерської Лаври Греком Мануїлом та Феодосієм Печерським» [4, с. 311]. У контексті Київської Русі практика управління церковним хором передавалася, базуючись на усній традиції, та вирізнялася індивідуальною майстерністю.

В ХІ столітті італійський музичний теоретик, учитель хорового співу Арещького монастиря та монах Гвідо д'Арещо ретельно вдосконалив систему нотного запису, що слугувало однією з передумов становлення диригентської освіти. Його система сольмізації допомогли керівникам хорових

колективів ефективно комунікувати зі співаками, сприяли подальшому розвитку музичної освіти та встановленню основ диригентської педагогіки Європи [6, с. 391–392].

Система диригування в середньовічній Європі активно еволюціонувала, що відповідало особливостям вільної метрики канонічного тексту григоріанського хоралу, у якій авторитетним регентам, що керували співом у храмах, присвоювали жезли – ранній прототип диригентських паличок. Засвідчимо, що в 1406 році на території України існувала польська музична школа з хоровим класом, у якому «головний регент керував хором за допомогою диригентської палички, а його помічник співав і відбивав такт рукою» [4, с. 312]. Цей факт підтверджує наявність передумов для розвитку української диригентської освіти вже в XV столітті.

Український музичний теоретик та хоровий регент Микола Дилецький (1630–1690) значно посилив роль диригентської освіти в праці «Грамматика мусикійська» (1675), у якій містяться перші методичні вказівки щодо диригування багатоголосим хором. У творі вперше визначені методи та прийоми диригування хором: відповідність двох рухів руки цілій ноті, одного – половинній тощо [1, с. 13–14]. Регенти, володіючи мистецтвом київського партесного співу, навчали учнів опановувати музичну виразність тогочасного осногового музичного жанру.

В історії України XVIII століття вже існували профільні музичні школи з обмеженою кількістю учнів, наприклад, заснування Глухівської співацько-музичної школи (1737), яка стала фундаментом музичної освіти для багатьох визначних постатей української музичної культури. Серед них – український композитор і диригент Дмитро Бортнянський, який у 1759 році співав у Петербурзькій придворній капелі, у 1779 році став капельмейстером при царському дворі, з 1796 року керував хором придворної капелі, а з 1801 по 1825 рік обіймав посаду її директора [1, с. 14].

Загалом XVIII століття можна розглядати як початок музичної професійної освіти в Україні. У 1768 році були створені музичні класи при Харківському колегіумі, де молоді артисти здобували освіту співаків та інструменталістів. На базі цих класів були створені учнівські хоровий та оркестровий колективи, керівником яких став Артемій Ведель. Випускників закладу запрошували на посади концертних диригентів міських театрів, вчителів співу та музики. Того ж року було засновано музичну школу для постійного поповнення складу оркестру Київського магістрату [5].

Проте справжній розвиток диригентської освіти в Україні припадає на XIX століття. Важливим кроком у цьому напрямку стало заснування Київської музичної школи в 1863 році. Під керівництвом композитора і керівника навчального закладу Петра Селецького у 1867 році було відкрито оперний театр, а роком пізніше школу реорганізовано в музичне училище [5]. В освітньому закладі були започатковані курси для диригентів, що відкрило нові можливості для професійного росту музикантів у цій галузі. Згодом було відкрито диригентський відділ, що ще більше сприяло розвитку диригентської освіти.

З появою українських музичних консерваторій наприкінці XIX – на початку XX століття диригентська освіта отримала значно більше визнання. Після виходу України на шлях незалежності в 1991 році, диригентська освіта розвивалася зі створенням спеціалізованих факультетів та кафедр, що сприяють розширенню знань і навичок, надають можливість отримувати високоякісну освіту.

Висновки. Отже, українська диригентська освіта заснована на глибоких історичних коренях ще в середньовіччі та ґрунтується на багатовіковій музичній і культурній спадщині країни. Виникнення хорових колективів при монастирях, заснування церковно-співацьких шкіл слугували важливою передумовою для становлення диригентської традиції в Україні. У контексті епохи Нового часу відбувся розвиток культурних та музичних інституцій, у яких українська диригентська освіта стала набагато доступнішою для молодих музикантів. Таким чином, історичні передумови та подальший розвиток диригентської освіти в Україні свідчать про важливий внесок країни у світову музичну культуру, яка надає молодим талантам можливість реалізувати потенціал у важливій галузі мистецтва та сприяє збереженню національної музичної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колесса Я. І. Становлення диригентського виконавства в Наддніпрянській Україні (друга половина XIX – 20-ті роки XX ст.) як передумова виникнення національної диригентської школи. *Наукові збірки ЛНМА ім. В. Лисенка*. 2015. Вип. 35. С. 13–27.
2. Мартинюк А. К. Диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої пол. XX століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.01. Харків, 2001. 20 с.
3. Рожок В. І. Історія українського диригентського виконавства: творчість Стефана Турчака. До сторіччя НМА імені П. І. Чайковського. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. 328 с.
4. Сверлюк Я. Вітчизняне диригентсько-оркестрове мистецтво в контексті культурно-історичних подій. *Збірник наукових праць*. 2013. Випуск 14. С. 311–314
5. Українська Вікіпедія. Київська муніципальна академія музики ім. Р. Глієра. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Київська_муницип (дата звернення: 22.09.2023).
6. Bautz W. F. Guido von Arezzo. Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon (BVKL). Hamm, 1990. Band 2. Sp. 391–392.

